

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonaë, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 2. Sensum Religionis hominibus innatum Dei existentiam probare.
Divinae laudis initium ab Angelis, imò ab ipso Deo. Vnde sumi debeat
Ecclesiasticae Psalmodiae origo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

apparet concentus? Non est qui provideat, & quomodo per omnia pervadit providentia? Non est auriga, & quomodo quatuor elementorum currus agitur? Non est statuarus, & quomodo homines veluti quædam statuæ in mundo facti sunt? Non est fornicis constructor, & quis tibi cœli fornicem construxit? Non est aurifex, & quis veluti discum aureum tanquam in mensa solem in cœlo posuit? Non est qui ferat lampadem, & quis tibi veluti lampadem argenteam dedit lunam in nocte? Non est qui illuminet, & quis tibi clara, & lucem præsentia dedit luminaria? Non est qui faciat solus magna lumina, & quis accensos astrorum lychnos tibi in cœlo posuit? quemadmodum dicit Propheta *s*, *Qui facit luminaria magna solus, solem ut præsit diei, & lunam ut præsit nocti.* Non est opifex, & quomodo pulchritudo creaturarum testatur creatorem? Quæcunque in mundo fiunt, aguntur, exercentur, habent qui eis præsit, eaque perficiat: & solus mundus non habet qui eum administret? Hactenus Chrysostomus. Extolle te igitur, atque erige spiritus meus, & virtute, qua à Deo mihi es inspiratus, ut verbis utar Marii Victorini Africi, agnosce Deum intelligere difficile, non tamen desperatum; nam ideò nosse se voluit, ideò mundum, & opera sua divina constituit, ut eum per ista omnia cerneremus. Scire autem quid sit Deus, hoc est vivere, hoc est esse. Quid est enim homo, inquit Bernardus, nisi quod tu ò Deus innotuisti ei? Itaque si noticia Dei causa est, ut homo aliquid sit, ignorantia facit, ut nihil sit. Quare Plato maximum esse censet nostræ divinitatis indicium, quod soli nos in terris tanquam sortis divinæ participes Deum cognoscimus, & invocamus, cultuque religioso tanquam supremum Numen colimus, & veneramur.

§ II.

Sensum Religionis hominibus innatum Dei existentiam probare. Divina laudis initium ab Angelis, imò ab ipso Deo. Unde sumi debeat Ecclesiastica Psalmodiæ origo.

I. Constat igitur, viguisse semper divini cultus aliquod studium, quamvis barbaræ gentes extra leges, moresque projectæ sacrilegis erroribus religionis candorem depravarint. Est

Psalm. 135. t. M. Victor. l. 3. adv. Arium. u. Bern. Epist. 18. x. Plato in Protagora.

autem quidam religionis sensus ita cunctis innatus, & in animo quasi insculptus, ut ex eo sumperit argumentum ad probandam Dei existentiam Sextus Empyricus Pyrrhonius: Si non sunt Dii, inquit, nec religio, quæ est scientia cultus Deorum: eorum enim, quæ non sunt, cultus esse nequit; est autem religio, ergo sunt Dii. Quædam verò naturalis propensio ad religionem, ut Themistius scribit, omnium hominum communis est; ratio tamen, & modus colendi Numinis pro cuiusque libertate diversus. Quæ cum ita sint, tantam habent divinæ laudes antiquitatem, quantam habet religio. Religio autem humanæ menti ingenita virtus cum primo parente nata ab eodem in filios, & nepotes diffusa est.

2. Verumtamen non ad solos homines spectat prima divinarum laudum exercitatio. Est aliud, quod eis debetur, sublimius initium à nobilioribus creaturis. Nam & super muros cœlestis Hierusalem constitutos custodes, qui non taceant die, ac nocte laudare nomen Domini Isaias Propheta commemorat. Seraphicos item spiritus apud eundem legimus alterna modulatione clamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria ejus*. Quæ verba explicans Chrysostomus, in cœlis, ait, exercitus Angelorum Deum celebrant, in terris hominum chori easdem divinas laudes imitantur. In cœlis Seraphim hymnum ter sanctum exclamant, in terra hominum cœtus eundem modulatur. Cœlestium verò, & terrenorum communis quædam Panegyris admirabili concentu constituitur, una gratiarum actio, unum gaudium, unus lætitiæ chorus, atque concentus. Sed & ipse Dominus Angelorum, *Ubi eras*, ait ad Job, *quando ponebam fundamenta terræ? Indica mihi, si habes intelligentiam. Cum me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei.* Obstupuerunt videlicet Angeli sancti ipso rerum aspectu, cum pulchritudinem vidissent creaturarum: nam prima die divisa est lux à tenebris, Angeli scilicet boni à malis, ut Hugo Victorinus docet. Quod enim agebatur in mundo sensibili, imago erat eorum, quæ in mundo intelligibili agebantur. Existimat autem Hugo simul cum cœlo, & terra creatos fuisse Angelos. & per illam moram, qua

y. Sext. Empyricus lib. 8. adv. Mathematicos. z. Them. orat. 12. ad Jovian. Imp. a. Isai. 62: 6. b. Isai. 6: 3. c. Chrys. hom. 1. de verbis Isaiæ. d. Job 38: 4. 7. e. Hugolib. 1. de Sacramento.

terra fuit inanis & vacua, usque ad lucis creationem, eos in via fuisse ad merendum, & demerendum. Tum creata luce qui fuerunt in gratia confirmati, quomodo putas jubilarunt? quam excelsis, & sonoris vocibus celebrarunt Deum? O si haberemus Hymnos illos, & digni essemus ore humano eos proferte, quam perfecta esset in ore nostro laus divina! Quartâ verò die censer Anastasius Synaita *f* Angelos laudasse Deum, non solum propter creationem astrorum, sed etiam propter mysterium Incarnationis, quod in illis representabatur. Hymnis, inquit, Deum celebrarunt. Quamobrem? Quoniam facta sunt astra? Non certè propterea; sed cum vidissent solem è terra recurrentem, in mysterio didicerunt Christi Incarnationem, & è terra assumptionem; & idèd, cum vidissent eum ex sancta Virgine tanquam ex abyfso exortum, statim exclamarunt dicentes, Gloria in excelsis Deo. Optimè Rupertus Abbas *g*. De tenebris jubente Deo respandit lux, Angelica scilicet creatura, quando dixit Deus in principio, hoc est in Filio suo: Fiat lux, & facta est lux. Unde Angeli non ingrati incessabiliter laudant, confitentur, amant, adorant. Hujus eorum laudis, vel confessionis assiduitatem, & incessabilem intentionem mirificè Psalmista his verbis exprimere contendit *h*: *confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento*. Magnificentius & dignitatem ejus, qui laudatur, & eorum qui laudant instantiam exprimere non potuit. Suo namque indumento jure quisque vestitur, quia non alterius, sed suum est, quod tunc illum non dedecet, si secundum habitudinem corporis ejus benè accommodatam est. Cum ergò dicit confessionem, & decorem induisti, amplissimè gratulatur, & optimè dicit, dignum illum esse tantis confitentium Angelorum laudibus, & decere illum quicquid boni clamare possint, aut norint, eò quod ipsa substantiæ, vel vocis eorum organa ille fecerit, & in circuitu excelsi solii sui in magno honore feliciter constituerit, vel ordinaverit. Sublato quoque, & terribiliter deturbato Sathana cum Angelis ejus, continuò profectum hunc sancti Angeli habuerunt, ut novam divinæ laudis habentes materiam, novum inciperent canere canticum, sicut idem Tuitiensis Abbas observat *i*. Et in creatione mundi, teste Basilio Seleuciæ Episcopo *k*, spectaculi

f Anastas. lib. 4. Hexam. *g* Rupert. in Gen. lib. 1. c. 12.
h Psalm. 105. *i* Rupert. lib. 1. de victor. Verbi Dei
cap. 30. *k* Basil. Seleuc. or. 1. in cap. 1. Gen.

stupore correpti, ad singula quæ fiebant iteratis faustis acclamationibus conditorem prosequerantur. Hæc sunt divinatorum cantuum auspiciatissima natalia, hæc alternæ modulationis regalia prorsus, ac dignissima incunabula.

3. Sed quid Angelos commemoro? Pudet ab illis divinæ laudis repetere antiquitatem, quæ ipsimet divinæ æternitati coexistit. Deus, Deus, inquam, in augustissima illa solitudine, antequam quicquam faceret à principio, se solo gloriosissimè beatus seipsum jugiter collaudabat. Omnem superat creaturarum mentium intelligentiam dulcissima illa, & consonantissima harmonia, qua se mutuo laudant in simplicissima unitate tres distinctæ personæ: Pater à nullo genitus, principium sine principio: Filius Verbum Patris, paternæ gloriæ splendor, omnium intelligibilium expressio: Spiritus Sanctus à Patre, & Filio procedens, utriusque nexus, & amor, fons pacis, & bonitatis. Deus nimirum se digessit in Deum, ut ait sanctus Zeno *l*, & suo manente integro statu totum se Pater reciprocavit in Filium: atque alter in altero exultat cum Spiritus sancti plenitudine una originali coeternitate renitens. In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater. Unus in altero est, numerum tamen sine numero omnes conservant: Pater Filio semper interior, semperque manet exterior, ut loquitur Hilarius *m*, & excedens quicquid humano sensu concipi potest, ex se Filium genuit, non ex aliqua subjacente materia, quia per Filium omnia: non ex nihilo, quia ex se Filium: non ut partem sui, quia in ipso est omnis plenitudo divinitatis. Laudat autem Filium Pater, quia Deus ex Deo est: laudat Patrem Filius, quia ipse est Verbum Patris, quo ille dicit omnia: laudat Spiritum sanctum Pater, laudat Filius, nam ex Patre, Filioque procedens utriusque amor, & nexus est: laudat Spiritus sanctus Patrem, & Filium, qui cum Patre, & Filio in summo, & incredibilem regnat unitate. O musicam! ô laudes! ô supremi Seraphici spiritus! ô excellentissimæ creaturæ, velate alis faciem vestram, demittite penas, & præ admiratione desicite ad tantam archetypæ musicæ suavitatem. Sordescit in ore proprio humana laus, quia, ut dicit Plutarchus *n* in eo libello, quo tractat, qua quis ratione seipsum citra invidiam laudare possit; qui seipsum laudant imprudentes sunt, nam decebat eos pudor, etiam si ab aliis laudarentur: sunt

l Zeno serm. 1. de Genesi. *m* Hilary. lib. 3. de Trinit.
n Plutarchus.

etiam iniusti, quia sibi sumunt, quod tribui ab aliis debuit. At Deus, cum sit infinitæ virtutis, ipse solus potest se dignè laudare, qui propriam solus immensitatem comprehendit. Audeo dicere cum Augustino: Ut benè ab homine laudetur Deus, laudavit se ipse Deus. Et quia dignatus est laudare se, idè invenit homo quem admodum laudet eum. Neque enim hoc potest dici Deo, quod dictum est homini, *Non te laudet os tuum* p. Ut homo se laudet arrogantia est, ut Deus se laudet misericordia est. Novit prodesse nobis, ut amemus eum, idè laudando se, amabilem se facit, ut nos amando, & laudando eum, meliores efficiamur. Deus itaque, inquit Gregorius Magnus q, qui nos prohibet, ne proprio ore laudemur, per Scripturam sacram laudes suas loquitur, ut valeamus eum audientes cognoscere, cognoscentes amare, amantes sequi, sequentes adipisci, adipiscentes verò ejus visione perficere. Unde Psalmista ait r, *Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium.*

4. Laus ergo divina, si ad ipsum Deum referatur, tunc incepit, cum non erat tempus, omnia transcendens tempora semper præsentis æternitatis eminentia. Non enim habet tempus æternitas, ait Tertullianus s, omne tempus ipsa est, quod facit pati non potest. Si verò ab Angelis ejus originem deducamus, fuit illa quidem, cum jam tempus factum esset, initio enim corporalis creaturæ creatos illos fuisse probabilius Theologorum sententia asseverat: sed sicut illi à duratione successiva illius temporis, quod numerus, & mensura motus dicitur esse, omnino exempti sunt; sic etiam eorum operationes nequaquam iis mutationibus sunt obnoxia, quibus corporalis creatura subjecta est non volens. Idè laudes, quas Deo concinunt in novem choros distincti, nullam pati possunt vetustatis injuriam, nullum temporis detrimentum. Quid verò nobis commune cum Deo, cujus comparatione sic sumus, quasi non sumus? Quid nostros Hymnos Angelicis assimilare præsumimus, quorum æmulari felicitatem etiam volumus, non valeamus? Ea igitur omnia laude, qua & Deus seipsum, & Angeli Deum glorificant, quam nec verbis exprimere, nec mente concipere possimus, è coelestibus ad terrena descendendum

est, quò ejus hymnodicæ describamus exordium, quam statis temporum, horarumque spatiis in hoc miserimo terreni incolatus exilio frequentamus. Inolevit autem quorundam mentibus nimis iniqua adversus Canonicas preces opinio, eas tertio, vel quarto sæculo post Christum natum cœpisse: sed ut fateri oportet, eas, ut hodie in usu sunt, non adè antiquam, saltem aliqua ex parte, originem habuisse; ita perspicuum est, ritum orandi aliquoties in die cura ipsa religione, hominumque cœtibus inchoasse. Certa sunt rerum omnium principia, certi progressus, & ætates. Nihil simul natum, & politum est; rerumque exordia exilia semper, & rudiora fuerunt; nec facillè reperitur in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Aspice Rhenum, inquit Romanus sapiens x, aspice Euphratem, omnes denique inclytos amnes, quid sunt, si illos illic, unde estant, æstimes? Quicquid est, quo timentur, quo nominantur, in processu paraverunt. Sic divina Psalmodia obstetricante manu Domini cum primo omnium parente nata in primo sui ortus rudimento rudis, & indigesta tacitis sensim, & ordinatis adolevit augmentis.

§. III.

Viguisse semper divini cultus studium à primis Parentibus usque ad Christum. Testimonia infidelium de precibus, & hymnis primorum Christianorum.

1. **V**arias laudes, & Hymnos, prout nascentis sæculi simplicitas exigebat, divinæ majestati tanquam debitæ servitutis tributum primos homines cecinisse docet Cyrillus Alexandrinus y, qui cultum Dei ab Adamo cœpisse scribit; idque etiam Paraphrastes Chaldaeus indicat, qui Psalmo nonagesimo primo hunc titulum præfixit, *Laus, & Canticum, quod dixit homo primus in die Sabbati.* Moses quoque Barcepha docet z, Psalmistam in persona Adæ verba ista protulisse, *Tu formasti me, & possisti super me manum tuam*: ita ut Sacerdotium acceperit, & munus Deo laudes, ac preces solemniter offerendi, quod per manuum impositionem conferri solet. Hugo item Victorinus b: *Credimus,*
O o o o   i p q u i t,

o *Aug. pref. in Ps. 144. p Prov. 27: 2. q Greg. lib. 18. mor. cap. 7. r Psalm 110. s Tertull. lib. 1. adv. Marcionem. t D. Thom. cum suis 1. p. qu. 61. art. 2. c. 3.*

u *Polydo. Virgilius lib. 6. de invent. rerum. cap. 2. quem sequuntur Sælarii. x Seneca lib. 3. de benef. cap. 29. y Cyrill. lib. 3. in Julianum. z Moses de paradiso p 1. c. 28. a Psal. 138. b Hugo in Gen.*